

Таом ейиш одоблари

05:00 / 06.03.2017 4940

Таом тановул қилишдан олдин икки қўл ювилади.

Исломда таомдан олдин икки қўлни ювиш диний таълимотлар орасига қўшилган ва у «барака» деб аталган.

لَا أَقْمَلَسُوهُ وَيَلَعُ لَئَلْ يَلْصِقَ بِبَنِي النَّعْهُ لَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ
يَذْمُرْتَلَاو دُوادُوبَأ هَاوْرُ هَذَا بَعْضُ وَوَلَاو هَلْبَقُ وَوَلَاو مَاعَطَلَاو كَرَب

Салмон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Таомнинг баракаси ундан олдин (икки қўлни) ювишдир ва ундан кейин (икки қўлни) ювишдир», дедилар».

Абу Довуд ва Термизий ривоят қилганлар.

Олим ва катта ёшдаги кишилар таом тановул қилишни бошламагунларича, бошқаларнинг кутиб туриши юксак одоб намуналаридандир.

Бу одобни бошқа одоблар қатори, болаларга ҳам ёшликларидан ўргатиб бориш керак. Баъзи халқларда ушбу одоб аллақачон унутилиб қолган.

Бизда унга амал қилиш ҳозир яхши даражада, дея оламиз. Фақат бу одобга амал қилишда бардавом бўлиш керак.

لَلْ يَلْصِقَ بِبَنِي النَّعْهُ لَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ لَاقُ هُنَّ عُلَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ
لَلْ يَلْصِقَ بِبَنِي النَّعْهُ لَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ لَاقُ هُنَّ عُلَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ
لَلْ يَلْصِقَ بِبَنِي النَّعْهُ لَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ لَاقُ هُنَّ عُلَلْ يَضْرَبُ نَامَلَسُوهُ

Ҳузайфа розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан таомга ҳозир бўлсак,

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бошламагунларича, қўлларимизни узатмас эдик».

Муслим ривоят қилган.

Таом тановул қилишни бошлашда «бисмиллаҳ» айтилади.

Динимизда барча яхши амаллар тасмия («бисмиллаҳ») билан бошлангани каби таом истеъмол қилиш ҳам Аллоҳнинг номи ила бошланади.

Таом ўнг қўл билан ейилади.

Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом барча ишларни ўнгдан бошлашни яхши кўрар, жумладан, таомни ҳам ўнг қўллари билан ер эдилар.

Ҳар ким ўз олдидан ейди.

Таом лаган каби идишда келтирилса, ҳар ким ўз олдидан ейди, бировнинг олдидаги таомга қўл узатмайди. Чунки бировнинг олдидаги таомга қўл узатиш ғирт беодобликдир.

رَحَّحَ فِي أَمْرِ غُتْنُكَ: لَأَقِمْ لِسْوَهَ يَلَعِ لَلِصَّوَمَ لَسِي بَأَنْبَرَمُعَنْ
، فَحَصَلَا فِي شَيْطَانِ دِي تَنَّاكَو، مَّسَوَهَ يَلَعِ لَلِصَّوَمَ لَلِوَسَر
لُكَو، هَلَلَامَسْ، أَمَّغْ أَي: مَّسَوَهَ يَلَعِ لَلِصَّوَمَ لَلِوَسَر
مُغَبَّوْرَ أَوْر. دُعَبَ يَتَمَّطَاكَ لَتَلَّازَ أَمَّفَ، كَيْلَي أَمَّ لُكَو، كَيْلَي مَّيَب

Умар ибн Абу Салама розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қарамоғидаги бола эдим. Қўлим товоқда бориб-келар эди. Шунда у зот менга: «Эй ғулом! «Бисмиллаҳ», дегин, ўнг қўлинг билан егин, ўз олдингдан егин!» дедилар. Шундан сўнг ейишим шундай бўлди».

Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Термизий ривоят қилганлар.

Қўл билан еганда, таом учта бармоқ билан олинади.

Бундан кўп бармоғини ишга солиш очкўзликдир.

هَيَلَعِ لَلِصَّوَمَ لَلِوَسَر أَي: لَأَقِمْ لِسْوَهَ يَلَعِ لَلِصَّوَمَ لَلِوَسَر
مَّسَوَهَ يَلَعِ لَلِوَسَر، هَلَلَامَسْ، أَمَّغْ أَي: مَّسَوَهَ يَلَعِ لَلِوَسَر
مُغَبَّوْرَ أَوْر. دُعَبَ يَتَمَّطَاكَ لَتَلَّازَ أَمَّفَ، كَيْلَي أَمَّ لُكَو، كَيْلَي مَّيَب

Каъб ибн Молик розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам учта бормоқлари билан ер эдилар ва қўлларини артишдан олдин уларни ялар эдилар».

Муслим, Абу Довуд, Термизий ва Насай ривоят қилганлар.

Таом суюниб, ёнбошлаган ҳолда ейилмайди.

Аввало, бу иш беодоблик, маданиятсизликдир. Қолаверса, ёнбошлаб ётган одамнинг таом юрадиган аъзолари – ичаклари, қорни, ошқозони ноқулай ҳолга келиб, фаолияти сустлашади. Бинобарин, у еган таомнинг ошқозонда қайта ишланиши, ҳазм бўлиши қийинлашади. Оқибатда инсон соғлиғига зарар етади.

مَلَسَ وَهِيَ لَعَلَّ يَلَصَّ يَبْنَلَا نَعُ، نَعُ لَلْ يَضْرَ عَفِي حُجَّ بَأْنَع
أَمْلَسُ أَلْ إِسْمَخْلَا أَوْر. أَئَكْتُمْ لُكْ أَلْ يَنْ؛ لَق

Абу Жухайфа розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Мен суюнган ҳолимда емайман», дедилар».

Бухорий, Абу Довуд, Термизий, Насай ривоят қилганлар.

Қўлдан тушган ва дастурхонга тўкилган таом олиб ейилади. Қўлда ва идишларда қолган таом юқларининг исроф бўлишига ҳам йўл қўйилмайди.

ن؛ لَق مَلَسَ وَهِيَ لَعَلَّ يَلَصَّ يَبْنَلَا نَعُ، نَعُ لَلْ يَضْرَ عَفِي حُجَّ بَأْنَع
وَمَاعَطَ دُنْعُ رُضْحِي تَحْوَنُ أَشْ نَمِئِي شَلُّكَ دُنْعُ مَكْدَحْ أُرْضَحِي نَاطِي شَلْ
أَهْلُ كَأَيِّ لَمْ ت، يَدَّأ نَمِ أَوْبَنَا كَأَمِ طَمِي لَفْ عَمُ قُلْ لَلْ أَمْ كَدَحْ أُنَمِ تَطَقَسْ إِذْ
يَأِي فِ يَرْدِي أَلْ هُنْ إِفْ، هَعَبْ أَصْرَ أَوْ عِلْ لَيْ لَفْ عَرَفْ إِذْ فِ، نَاطِي شَلْ لَلْ أَوْ عَدِي أَلْ
يِرَاخُ بَلْ أَلْ إِسْمَخْلَا أَوْر. هَكَرَبْ لَلْ نُوْكَتْ وَمَاعَطَ

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, шайтон сизларнинг ҳар бирингизнинг ҳар бир ишида ҳозир бўлади; таомига ҳам ҳозир бўлади. Қачон бирортангиздан луқма тушса, ундаги нопокликни кетказиб, кейин есин. Уни шайтонга қолдирмасин. Фориғ бўлгач, бармоқларини яласин. Чунки у таомининг қаерида барака бўлишини билмас», дедилар».

Муслим, Абу Довуд, Термизий ва Насай ривоят қилганлар.

Таом еб бўлинганидан сўнг Аллоҳ таолога ҳамд айтиб, дуо қилинади.

Еб-ичгандан кейин шукр қилиб, ҳамд айтишда Аллоҳ таолонинг ёлғиз Ўзи ризқ берувчи Зот эканини эътироф қилиш бор. Шу билан бирга, бу ишда Аллоҳ таолога шукрни доимий янгилаб туриш маъноси ҳам бор. Шукр қилган бандага эса Аллоҳнинг Ўзи неъматларини зиёда қилиб беришни ваъда қилган.

Диёримизда овқатланишдан кейин қилинадиган дуолардан

«Алҳамдулиллаҳиллазий атъаманаа ва сақонаа ва жаъаланаа минал муслимийн» («Бизни едирган, ичирган ва мусулмонлардан қилган Аллоҳга ҳамд бўлсин») деган дуо кенг тарқалган.

نَمَّ غَرَفَ إِدْمَسَ وَهَيْلَ عِلَلِ يَلْصِي بِنَلْ نَاكْ؛ نَسْلُ اِبْخَصْرَ اَلْ
نِيْمَلْ سُمَّ اَنْ لَعَجَّ وَ اِنَا قَسَوَا اِنْمَغَطَا يَدْلَا هَلْ لُدْمَحْلَا؛ اَلْ اَقْرَوْمَا عَطَا

«Сунан» соҳибларининг ривоятида:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон таомланишдан фориғ бўлсалар: «Бизни едирган, ичирган ва мусулмонлардан қилган Аллоҳга ҳамд бўлсин», дер эдилар», дейилган.

Таомдан кейин икки қўл ювилади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай қилганлар. Таомдан қолган юқларини ювиб, кетказиш юксак одоб намунаси дир.

Таомдан кейин аввал тиш тозалагич ила тиш тозаланиб, чиққан овқат қолдиқлари туфлаб ташланади.

Сўнгра оғиз чайилади. Агар тиш фуршаси ила ювилса, яна ҳам яхши бўлади.

هَلَلِ يَلِصُّ بِبَنِي لَعْمَانَ حَرَجٌ؛ هُنَّ عُلَلُ يَصْرَرْنَ أُمَّنَ لَلِأُنْبُؤِ دِي وَسَلِاقِو
الِإِيْتِ أَمْفِ مِاعَطِبِ اعْدَاءِ صِلَابِ أَنْكَ أَمْلَفِ، رَبِّ يَخِ لَلِ مَلَسَوِ هِيَلِ عِ
هُ أَوْر. أَنْضَمَّ وَضَمَّ مَتَفِةَ الصَّلِاقِ، أَنْكَ أَمْفِ قِي وَسَبِ
يِرَاخُ بَلِ

«Сувайд ибн Нуъмон розияллоҳу анҳу деди:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан Хайбарга чиқдик. Саҳбога етганимизда, у зот таом опкелтирдилар. Толқондан бошқа ҳеч нарса келтирилмади. (Ўшани) едик. Сўнг у зот намозга тураётиб, оғизларини яхшилаб чайдилар. Биз ҳам чайдик».

Бухорий ривоят қилган.

Овқатланишнинг исломий маданиятига кўра ҳар бир мусулмондан таомдан кейин оғзини яхшилаб чайиши талаб қилинади. Бу ишни Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам қилганлари ҳақида ривоятлар кўп. Мусулмонлар оғизнинг тоза-пок бўлишига доимо катта эътибор берганлар. Оғиз билан Қуръони карим, ибодат дуолари ўқилади, Аллоҳ таолонинг зикри қилинади, шунинг учун у доимо пок бўлиши, турли нохуш ҳидлар чиқмаслиги керак.

Таомни ёмонлаш мутлақо мумкин эмас.

Ҳар қандай ҳалол таом банди учун Аллоҳ таолонинг неъматини ҳисобланади. Ҳар қандай неъмат учун банди Аллоҳ таолога шукр қилиши лозим. Фақат онкўр инсонгина шукр ўрнига таомни айблашга ўтади.

هَلَلِ يَلِصُّ بِبَنِي لَعْمَانَ حَرَجٌ؛ هُنَّ عُلَلُ يَصْرَرْنَ أُمَّنَ لَلِأُنْبُؤِ دِي وَسَلِاقِو
الِإِيْتِ أَمْفِ مِاعَطِبِ اعْدَاءِ صِلَابِ أَنْكَ أَمْلَفِ، رَبِّ يَخِ لَلِ مَلَسَوِ هِيَلِ عِ
هُ أَوْر. أَنْضَمَّ وَضَمَّ مَتَفِةَ الصَّلِاقِ، أَنْكَ أَمْفِ قِي وَسَبِ
يِرَاخُ بَلِ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳеч қачон бирор таомни айбламасдилар. Агар иштаҳалари тортса, ердилар. Кўнгиллари тусамаса, тарк қилар эдилар».

Бухорий, Муслим, Абу Довуд ривоят қилганлар.

Мусулмонлик одоби ҳар қандай таом тановул қилганда уни мақташни, айбламасликни ва таом тайёрлаган шахсга ташаккур изҳор қилишни тақозо қилади.

Таом тайёрлаган шахс таом тановул қилган кишига яхшилик қилган шахсдир. Яхшилик қилган кишига эса ташаккур айтиш лозим. Зотан, умумий қоида шуки: «Одамларга ташаккур қилмаган Аллоҳ таолога ҳам шукр қилмайди».

Таомни дастурхонда тартиб билан тановул қилиш юксак одобдир.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам доимо шундай қилганлар. Саҳобаларни, сиз билан биз умматларини ҳам шундай қилишга ундаганлар.

Таомланишдан Аллоҳ таолонинг ибодатига, тақвосига тайёрланиш ният қилинади.

Овқат ейиш лаззатланиш ва фахрланиш учун бўлмаслиги зарур. Шундагина инсон қилган нияти туфайли овқатланганига ҳам савоб олади.

Дастурхон устида камтарлик ила ўтирилади.

Кибр ва манманлик барча жойларда ҳам мусулмон инсонга тўғри келмаганидек, дастурхон устида ҳам тўғри келмайди.

Таом тановул қилишда шошилмаслик керак.

Таом аста, яхшилаб чайналади, бунда беўхшов овозлар чиқишига йўл қўйилмайди. Шошилиб овқатланиш беодоблик ва очкўзлик аломати бўлиши билан бирга, соғлиққа зарар ҳам келтиради.

Таомни керагидан ортиқча емаслик зарур.

Чунки бу нарса энг аввало исрофдир, қолаверса, кўп таом еган киши ланж, лоқайд, ибодатларга бефарқ бўлиб қолади, яна кўп таом ейиш оқибатида одам семириб, турли касалликларга чалиниши ҳам мумкин.

عَلَىٰ لَعَلَّ يَلَصَّ يَبْنَؤُا نَعُؤُا لَلِ يَضَّرَ بَرَكِي دَعْمَ نَبِمَ اَدْقَمُ نَعُؤُا
تَالُكُؤُا مَدَّؤُا نَبَابُ سَحَبُؤُا نَطْبُؤُا نِمَ اَرَشَؤُا عَؤُا وَيَمَدَّؤُا اَلَمَ اَمَؤُا لَاقُ مَلَسَؤُا
وَبَؤُا رَشَلُؤُا ثَلُؤُا وِؤُا مَؤُا عَطَلُؤُا ثَلُؤُا ثَفَؤُا اَلَؤُا نَؤُا اِنِؤُا وِؤُا بَلُؤُا صَؤُا نَمُؤُا قِي
مُؤُا اَحَلُؤُا وِؤُا دَمَحُؤُا وِؤُا دِمُرُؤُا لَؤُا هَؤُا وِؤُا سَفَؤُا نَلُؤُا ثَلُؤُا وِؤُا

Миқдом ибн Маъдийкариб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Одам боласи тўлдирадиган идишларнинг энг ёмони қориндир. Одам боласига қаддини тутадиган емаклар кифоядир. Агар жуда лозим бўлса, таоми учун учдан бир, шароби учун учдан бир ва нафаси учун учдан бир», дедилар».

Термизий, Аҳмад ва Ҳоким ривоят қилганлар.

Таомнинг бориға шукр ва қаноат қилиш, яхшисини ахтариб, ўзини овора қилмаслик мусулмоннинг юксак одобидандир.

Мусулмон киши турмушини яхши таъмин қилиш учун имкониятидаги барча ҳалол воситаларни ишга солиб, ҳаракат қилаверади. Аммо ризқ бериш Аллоҳдан эканини ҳеч қачон унутмайди. Шунинг учун ўзига берилган ризқ-насиба Аллоҳнинг иродаси ила бўлган, деб билади. Оз бўлса, норози бўлмайди, кўп бўлса, ҳовлиқиб кетмайди. Чунки Аллоҳнинг иродасига қарши чиқиш мусулмон одам учун тўғри келмайди.

Таомни якка-якка емай, жамланиб емоқда барака борлигини унутмаслик зарур.

«Устида кўп қўл бўлган овқат Аллоҳ ҳузурида овқатларнинг севимлисидир», деганлар Пайғамбар алайҳиссалом.

مَنْ كَلَّمَ لَفٍ لَاقٍ عُغْبَشَنَ الْوَلُكُنْ أَنْ اِنَّا لَوْلَا لَوْ سَرَّ آيُ عَمَّ حَلَّاقٍ وَ
هَلَّا لَمْ سَا اُورُكُذَاوُ مُمْكِمَا عَطَّ يَلَعِ اُوْعَمَّ حَافٍ لَاقٍ مَعَنَ : اُولَاقٍ اِنَّ وُقَرَّتْ فَت
دُوَادٍ وُّبَا هَاوَرٍ يَهِي فِ مُمْكَلْ كَرَابِي هَيْ لَعِ

«Бир жамоа одамлар:

«Эй Аллоҳнинг Расули, биз еймиз, лекин тўймаймиз», дейишди.

«Эҳтимол, тарқоқдирсизлар?» дедилар у зот.

«Ҳа», дейишди.

«Таомингизга тўпланинглар ва Аллоҳнинг исмини зикр қилинглар. (Шунда) сизларга унда барака берилур», дедилар».

Абу Довуд ривоят қилган.

Таом иссиқ бўлса, унинг совушини кутиб туриш ҳам таомланиш одобларидандир.

Таом иссиқ ёки жуда совуқ ҳолда ейилмайди, унга пуфланмайди, ҳидлаб кўрилмайди, хўриллатиб ёки чапиллатиб истеъмол қилинмайди.

دېر شوب تېتۇ اذ ا ت ن ا ك ا ه ن ا ، ا ه ن ع ه ل ل ا ي ض ر ر ك ب ي ب ا ت ن ب اء ا م س ا ن ع
ه ل ل ا ل و س ر ر ت ع م س ي ن ا ؛ ل و ق ت و ؛ و ن ا ح د ؤ ر و ف ب ه د ي ي ت ح ي ط ع ف و ب ت ر م ا
ي م ر ا د ل ا ه ا و ر ؛ ؤ ك ر ب ل ل م ط ع ا و ه ؛ ل و ق ي م ل س و ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص

Асмо бинти Абу Бакр розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«У кишига сарийд (таом) келтирилса, ҳовури босилгунча устини ёпиб қўйишга буюрар ва:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «Шунда катта барака бор», деяётганларини эшитганман», дер эди».

Доримий ривоят қилган.

Таомни пуфламаслик юксак исломий одобдандир.

Таом устида нафас олинмайди, агар у иссиқ бўлса, пуфлаб совутилмайди.

Луқмани олиб бораётганда оғиз катта очилмайди. Таом ейилаётган қўл коса ёки товоққа, дастурхонга силкитилмайди.

ه ي ل ع ه ل ل ا ي ل ص ه ل ل ا ل و س ر ي ه ن ؛ ل ا ق ا م ه ن ع ه ل ل ا ي ض ر ر س ا ب ع ن ب ا ن ع
د م ح ا ه ا و ر ؛ ب ا ر ش ل ا و م ا ع ط ل ا ي ف خ ف ن ل ا ن ع م ل س و

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам таом ва шаробга пуфлашдан қайтардилар».

Аҳмад ривоят қилган.

Таомни четидан еб бориш одобдандир, ўртасидан ва устидан ейиш беодобликдир.

لَا ق مَلَسَ وَهَيْلَعِ هَلَلَا يَلَصَّ يَبْلَلَانَعُ هُنَّ هَلَلَا يَضْرَسَابَعَنْبَانَعُ
نَمْلُكُ أَيَنْكَلَوِةَفُحَّصَلَا يَلْعَانَمْلُكُ أَيَالْفَامَاعَطْمُكُدَحَالَكَا إِذِ
هُطَفَلَوِ يَذْمُرَّتَلَاوَدُوَادُ وَبَأُ هَاوَرِ. أَاهَالْعَانَمْلُزَنْتَةَكَرَبَلَانِإْفِ، أَاهَلْفَسَا
وَطَسَوْنَم أَوْلُكُأَتَالَوِ هَيْتَفَاحْنَم أَوْلُكُفِمَاعَطَلَا طَسَوْلُزَنْتَةَكَرَبَلَا

Ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам:

«Қачон бирингиз таом еса, товоқнинг уст томонидан емасин. Балки паст томонидан есин. Чунки барака унинг уст томонидан нозил бўлур», дедилар».

Абу Довуд ва Термизий ривоят қилганлар ва Термизийнинг лафзида:

«Барака таомнинг ўртасидан нозил бўлади. Бас, уни атрофидан енг, ўртасидан еманг», дейилган.

Таомни ўтириб ейиш одобдандир, тик туриб ёки юрган ҳолда ейиш беодобликдир.

نَعْنَعَنْ مَلَسَ وَهَيْلَعِ هَلَلَا يَلَصَّ يَبْلَلَانَا هُنَّ هَلَلَا يَضْرَسَانَا نَعْنَعَنْ
مْلُسْمَوِي ذْمُرَّتَلَا هَاوَرِ. دَشَأْ كَادَ لَقْ؟ لُكُأَلَا: لِي قَفِ، أَمِئِاقِ بَرُّشَلَا
ثَبَّحْأُ وَأُرَشَأْ كَادَ هُطَفَلَوِ

Анас розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васаллам тик туриб ичишдан қайтардилар. Шунда:

«Ейиш-чи?» дейилди.

«У яна ҳам оғирроқ», дедилар».

Термизий ва Муслим ривоят қилганлар.

Муслимнинг лафзида:

«У яна ҳам ёмонроқ ёки чиркинроқ», дейилган.

Яқинда турган кишиларни, ходимларни ҳам бирга овқатланишга чорлаш юксак одоб намунасидир.

“Ижтимоий одоблар” китобидан

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф раҳимаҳуллоҳ